

*KONFERENCIJA
“AKADEMINIO SAŽININGUMO KULTŪRA KINTANČIOJE VISUOMENĖJE 2015”*

***BENDRAAUTORYSTĖ IR JOS ĮTAKA
DOKTORANTŲ PROFESINEI
SOCIALIZACIJAI TECHNOLOGIJOS
MOKSLUOSE***

REDA ADOMAITIENĖ, VDU

2015 m. gruodžio 10 d.

Publikacijų rengimas doktorantūros laikotarpiu:

- privaloma nepriklausomai nuo to, kokia mokslo sritis studijuojama;
- viena iš kontrolės priemonių, naudojamų reguliariai vertinant doktorantų ir doktorančių studijų eigą, taip pat priimant sprendimą dėl galimybės gintis disertaciją ir įgyti mokslinį laipsnį;
- dalis socializacijos moksle proceso.

2015 m. gruodžio 10 d.

Metodologinės pastabos (I)

- Pristatomi duomenys yra dalis vykdomo disertacinio tyrimo „*Vyrų ir moterų profesinė socializacija technologijos moksluose*“ (vadovė prof. V. Kanopienė, konsultantė dr. A. Novelskaitė, VDU, 2012–2016 m.).
- Tyrimas atliekamas su tikslu ištirti doktorantų ir doktorančių profesinės socializacijos technologijos moksluose specifiką, atskleidžiant formalių ir neformalių sąveikų ir praktikų ypatumus lyties aspektu.
- Pranešime pristatomos tos interviu medžiagos dalys, kuriose atsiskleidžia doktorantų patirtys, tiesiogiai susijusios su mokslinės veiklos rezultatų sklaida, tiksliau – mokslinės autorystės klausimais.

2015 m. gruodžio 10 d.

Metodologinės pastabos (II)

“

❖ *Imtis:*

- ✓ 26 technologijų mokslų srityje studijuojantys doktorantai ir doktorantės bei jau baigusieji doktorantūros studijas
- ✓ 7 institucijos iš 7 (ASU, LEI, FTMC, KU, KTU, VGTU, VU);
- ✓ 9 mokslų kryptys iš 10;

❖ *Duomenų rinkimo metodas:* pusiau-struktūruotas interviu

❖ **Informantų buvo prašoma:** *papasakokite apie savo patirtis ryšium su mokslinės veiklos rezultatų sklaida: publikacijų rengimas, dalyvavimas konferencijose ir kt.*

2015 m. gruodžio 10 d.

Bendraautorystę sąlygojantys veiksniai

I. Grupinio darbo specifika

- ✓ *“vienam prisiimti bendraautorystę, nes tai kitokia sritis tai iš tikrųjų, kažkoks bendras grupinis darbas... “ , kaip ir nėra etiška*
- ✓ *„Bent jau mūsų laboratorijoje aš nelabai matęs, kad būtų vienas. Tu gali būti vienas iš laboratorijos, bet tai jau bus bendravimas su kažkokiom užsienio institucijomis... Grynai grynai, kad vienas, nežinau... “*

2015 m. gruodžio 10 d.

Bendraautorystę sąlygojantys veiksniai

*Atskirose mokslinėse grupėse,
egzistuoja savitos
bendraautorystės tradicijos, t.y.
bendra autorių eiliškumo tvarka,
kas privalo tapti bendraautoriumi
ir kt.*

II. Išpublikavimo garantas

- ✓ *“Vistiek, siekiant, kad būtų tas straipsnis priimtas, tai jeigu yra šalia vadovas, kuris gali tau padėti, viską, turi didelį patirtį, tai kodėl to neišnaudot ir bandyt ten laužtis per save ir vienam daryt...”*
- ✓ *“Nu, tai, va, gal į tą, užsienio literatūrą gal sunkiau patekti jeigu tu vienas būsi parengęs. Parengti tai įmanoma, bet sunkiau išpublikuoti.”*

2015 m. gruodžio 10 d.

Bendraautorystė, kaip tam tikras jaunųjų mokslininkų mokslinių kompetencijų ugdymo bendradarbiaujant su kitais mokslininkais procesas

Pastebima, jog pirmaisiais doktorantūros metais dalis informantų arba visiškai neturėjo arba turėjo labai minimalius publikacijų rengimų įgūdžius, todėl bendraautorystė iš dalies įvardinama kaip garantas užtikrinantis geresnę publikacijų kokybę, galų gale dėstomų minčių, žinių lygį.

- ✓ *„doktorantas niekada nebus tokio mokslinio lygio, kaip mokslininkas patyręs“*
- ✓ *„tau gali atrodyti, kad labai gerai, atrodai sau „mandras“ rašytojas, o kiti gali tave išjuokti ir sudirbti...“*
- ✓ *„galvoji, kad viskas pateikiama suprantamai ir aiškiai, bet tas žvilgsnis iš šalies, pagalba, kadangi sritis ta pati, tai vienas kitą papildo“*

2015 m. gruodžio 10 d.

Bendraautorystė, kaip tam tikras jaunųjų mokslininkų mokslinių kompetencijų ugdymo bendradarbiaujant su kitais mokslininkais procesas

Reikšmingu doktorantai įvardija mokslininko, su kuriuo rengiama publikacija mokslinė patirtis, publikavimo patirtis, bendradarbiavimo su kitom organizacijoms ar mokslininkais mąstai ir kt.

- ✓ *„sakykim, profesoriai, jie keliavę po pasaulį ir žino, ko vienam ar kitam žurnalui labiau reikia...“*
- ✓ *„mes, kaip doktorantai, žinodavom, kad mes esam darbo rankos, nes reikia daryti eksperimentus, <...> bet profesorius būdavo idėjų generatorius...“*
- ✓ *“kadangi jis daug tų straipsnių turėjęs, tai jis daug pasakydavo, kas kaip turėtų būti”*

2015 m. gruodžio 10 d.

*Bendraautorystės praktika neretai padeda sukurti prielaidas
atsirasti etikos pažeidimams, kurie persiduoda iš vienos
mokslininkų kartos kitai, taip sudarant prielaidas formuotis
ydingoms bendraautorystės tradicijoms*

2015 m. gruodžio 10 d.

KONFERENCIJA "AKADEMINIO SAŽININGUMO KULTŪRA KINTANČIOJE VISUOMENĖJE 2015"

„Bendraautoriu nelaikomas asmuo, suteikęs materialinę, techninę ar organizacinę pagalbą kuriant kūrinį“

/LR Autorinių ir gretutinių teisių įstatymas, 2014/

*Tam tikrais atvejais galimybių
dalyvauti mokslinėje veikloje
sudarymas yra priskiriamas ne
institucijai, o konkrečiam asmeniui.*

2015 m. gruodžio 10 d.

- ✓ *„Bet tai kaip galima jo nerašyt? Tu JO laboratorijoj darai, dėl JO aparatūrą tu turi, atlyginimą turi – viską. Tai aš nesuprantu... Čia gi natūralu yra. Visur čia tokia tvarka. Visur laboratorijos vadovai įsirašo. Visam pasaulyje taip... Čia kitaip neįmanoma.“*
- ✓ *“Bet suprantat, aparatūrą aš įjungiu, jau eina pinigai. Iš kur tie pinigai? Tas žmogus sėdėjo, rašė dirbo, laimėjo projektą, pas jį atėjo pinigai, jis man moka atlyginimą ir dar sumoka sąskaitą už vandenį, už helio dujas, už azoto dujas ir viskas tas eina.(...) Tai jis nerašo tų straipsnių, bet jis skiria pinigus, kad tas projektas vyktų, taip?”*
- ✓ *„Galbūt, kad padaryti kažkokį eksperimentą, reikėdavo eiti pas vieną iš tų žmonių, kuris dirba su įranga. (...) Na, sakau, ta pati įranga dar kasnors, ir automatiškai gaunasi, kad jau įtrauki...“*

Indėlio į publikaciją klausimas neturėtų būti apibrėžiamas kažkokiais kriterijais, o aiškiai išskiriant bendraautorių ar vertų padėkos asmenų sąvokas

/Kirvaitis, 2012/

Vertinant kiekvieno bendraautoriaus indėlį, reiktų nepamiršti ir to, jog mokslinės publikacijos yra vienas iš kriterijų vertinant mokslininko mokslinę veiklą bei doktoranto galimybę įgyti mokslinį laipsnį

2015 m. gruodžio 10 d.

- ✓ *„ką žinau, koks ten jos buvo indėlis... Galbūt ji tekstą suvedinėjo, tai juk irgi darbas...“*
- ✓ *“Tiesiog gali būti, kad vienas žmogus dalyvavo tiesiog eksperimente ir suteikė galimybę dalyvauti kitiems tam eksperimente, nu tai yra, ar infrastruktūrą suteikia, kiti sakykim rašo kažkurią tai vieną dalį, kiti apdoroja rezultatus, t.y. pasiskirstymas įvairių dalių.”*
- ✓ *“Sunku, matot pasvert šitus indėlius. Vienas savo indėlį atneša rašymu, galbūt straipsniu, kitas atneša kažkokiu atradimu, jisai galbūt tam straipsnyje nei eilutės neparašys, bet jisai kažką ten sugalvos, ten jam gausis ir viskas...Nu vienas juk gali būti minties davėjas, o kitas gali būti rašytojas. (...) Jisai gal tam straipsnyje nieko nerašys, nu, bet irgi - jo idėja, o juk idėjos, iš kitos pusės brangiausiai kainuoja.”*

Aukštesnė akademinė pozicija garantuoja galimybę tapti bendraautoriumis

Tyrimo rezultatai atskleidžia, jog tokia praktika labai sėkmingai naudojasi, tiek mokslinio darbo vadovai, tiek kiti asmenys užimantys atitinkamas pozicijas, pvz. laboratorijų vadovai, katedrų vedėjai, doktorantūros komitetų pirmininkai ir kt.

✓ *“...tie profesoriai jau yra nekvestionuojami. Jis gali net nežinot, kad jis ten darė, bet tu pas jį dirbi. Netgi jis ne tavo vadovas, bet jis tavo įstaiga, jis administruoja įstaigą.(...) Na, su tais, kurie yra hierarchijos viršuj, tai nereikia kvestionuoti. Jie vis tiek yra kažkada kažką darę ir prisideda.”*

✓ *“ I: Na, tiesiog taip pasakė, kad reikia prirašyti komiteto pirmininką, kaip bedraautorį.*

T: O kas taip pasakė?

I: Čia vadovas taip pasako.

T: kodėl būtent komiteto pirmininką?

I: Todėl, kad bus doktorantūros akreditacija. Ir turi būti su doktorantais straipsnis.”

2015 m. gruodžio 10 d.

***Aukštesnė akademinė pozicija
garantuoja galimybę tapti
bendraautoriumi***

*Pastebima, jog „netikėti“
bendra autoriai, atsiranda gavus
palankias publikacijų recenzijas.*

„Jeigu taip teisybę pasakyti, buvo išsiųstas į vieną žurnalą straipsnis, mano ir vadovo. Jisai buvo parengtas mūsų abiejų. <...> Aš kaip tik tuo metu buvau stažuotėje ir gavau laišką iš vadovo, kad prie to straipsnio turi atsirasti dar du žmonės. Viskas. Tai buvo faktas. Aišku, aš ten sėdėjau, nervavausi ir pykau, visko ten buvo, bet tai buvo pasakyta, faktas, ir aš nieko pakeisti negaliu. Koks tas žmogus, šiaip nenorėčiau labai smulkiai pasakoti... apskritai nenoriu detalizuoti, kodėl aš turėjau, kodėl atsisakyti negalėjau...“

2015 m. gruodžio 10 d.

***Viena dažniausiai pasitaikančių
neigiamų bendraautorystės
praktikų – būtinybė ar
reikalavimas įtraukti mokslinį
vadovą į bendra autorių sąrašą***

/ Kamler, 2008; Robins ir Kanowski, 2008/

Pastebima jog dažniau informantams ir informantams svarbus ne tiek tiesioginis mokslinio vadovo indėlis, kaip, pavyzdžiui, publikacijos rašymas pasiskirstant atskiras dalis, kiek galimybė konsultuotis, dalintis idėjomis, pagalba dėl pačios straipsnio struktūros ir panašiai. Galbūt tai yra viena iš priežasčių, kuomet vadovo įtraukimas į bendra autorių sąrašą, dažniausiai yra pateisinamas

2015 m. gruodžio 10 d.

- ✓ *„<...> yra vadovas, tai jis ten aišku prisirašo, nes jis vis tiek dalyvauja straipsniuose visuose. Tiesiogiai ten nerašo, bet kaip supervaizeris <...> Jis nedarė skaičiavimų, nerašė teksto, bet pačiam tyrime jis dalyvavo. Disertacijos vadovas tai...“*
- ✓ *„Rašydavau tai aš, bet nuvažiuodavau išsispausdinus su tais straipsniais ir jis ten visaip braukydavo, parašydavo, kaip galima būtų mintį plėtoti, visą laiką buvo jo koreguota. Bet tai nebuvo rašymas, kad jis ten parašo, ir aš ne. Bet tai buvo, kaip čia pasakyti... Idėjos generatorius, revizorius toksai ir kontrolierius, kuris, sakau, arba išbraukdavo, arba parašydavo žodį. Pavyzdžiui, parašydavo, čia teorinė dalį: „surask, ką pacituoti iš tų geriausių žurnalų“; „pabandyk tai kitaip, gal taip padaryti...“*

Apibendrinimui

- *Studijų procese formuojasi ganėtinai iškreipta bendraautorystės samprata, kuri viena vertus neatitinka teisės aktuose įteisintų nuostatų, o antra vertus skatina tolesnius etikos pažeidimus.*
- *Bendraautorystė ne visada grindžiama mokslškumo principais, todėl tam tikrais atvejais kyla abejonių ar kartu su bendraautoriais parengtos publikacijos patikimas kriterijus vertinant doktoranto (ir ne tik) mokslinę kompetenciją;*
- *Neigiamos bendraautorystės praktikos (bedraautorių įtraukimas esant labai minimaliam moksliniam indėliui, abipusio palaikymo bendraautorystė ar pasinaudojant aukštesniu moksliniu statusu), doktorantų dažniau yra pateisinamos, nei, kad smerkiamos.*

2015 m. gruodžio 10 d.